

походження і можуть бути як вишнями, так і вишне-черешневими гібридами за генотипом. Це сорти 'Відродження', 'Згода', 'Нотка', 'Жадана', 'Спутниця', 'Солідарність', 'Воспомінаніє', 'Взгляд', 'Норд Стар'. Є також два сорти походження яких невідоме – 'Альфа' і 'Уйфегертої Фюртеш', отриманий від клону сорту 'Панді' ('Pandy'), щодо родоводу якого достовірна інформація відсутня.

Але є у цьому розділі ще 11 сортів, походження яких відоме достеменно. Це вишне-черешневі гібриди. При їх створенні були використані сорти черешні, або селекція починалося з вишне-черешневого гібрида. Це: 'Тріот мелітопольський', 'Ігрушка', 'Мелітопольська десертна' і її «донька» 'Ранній десерт', 'Ожиданіє', 'Примітна', 'Шалунья', 'Встреча', 'Альтруїстка' ('Славянка'), 'Ксенія' і 'Богуславка'. Серед цих сортів усі є гібридами вишні з черешнею, за винятком останнього, родовід якого бере свій початок від черешні сорту 'Дрогана жовта'.

Дуже добре, що з 2014 року у структурі Держреєстру з'явився новий розділ «Вишне-черешневі гібриди». Тому зараз є можливість упорядкувати сорти, згідно з їх походженням. Пропонуємо перенести згадані вище 10 сортів вишне-черешневих гібридів у відповідний розділ, де зараз знаходяться лише 'Чудо' ('Чудо-вишня') і 'Сіянець Туровцевої' та створити додатково розділ «Черешнево-вишневі гібриди», де розмістити сорт 'Богуславка'. Можливо також об'єднати у один розділ з синонімічною назвою «Дюки» усі міжвидові вишне-черешневі і черешнево-вишневі гібриди.

Для зручності користування, на нашу думку, було б доцільно розмістити ці розділи безпосередньо за розділом «Вишня». а не після сортів гібридних підщеп, де зараз розташований розділ «Вишне-черешневі гібриди», а підщепні сорти по культурі виділяти в окремий розділ чи підрозділ в межах розділу (і для інших культур також).

Упорядкування сортів вишні і її гібридів з черешнею за походженням, з яким пов'язані певні їх господарсько-біологічні особливості, допоможе користувачам Держреєстру краще орієнтуватися при виборі сортименту для конкретних потреб.

УДК 581.961:582.091/.097

Якубенко Б. Є.¹, Меженський В. М.^{1,2}, Якубенко Н. Б.²

¹Національний університет біоресурсів і природокористування України

²Український інститут експертизи сортів рослин

вул. Генерала Родимцева, д.15, м. Київ, 03041, Україна

НОМЕНКЛАТУРА ДЕРЕВНИХ РОСЛИН ФЛОРИ УКРАЇНИ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

У цьому році виповнилося 150 років ботанічним номенклатурним правилам. Так, у 1867 р. затверджено перші номенклатурні правила (Candolle A. de. Lois de la nomenclature botanique).

У 1935 р. опубліковано компромісні Міжнародні правила ботанічної номенклатури (International Rules of Botanical Nomenclature – Cambridge Rules). У 1952 р. опубліковано Міжнародний кодекс ботанічної номенклатури (International Code of Botanical Nomenclature – Stockholm code). У 2011 р. прийнято Міжнародний кодекс номенклатури для водоростей, грибів та рослин (International Code of Nomenclature for algae, fungi, and plants – Melbourne Code). Новації Міжнародного кодексу номенклатури для водоростей, грибів та рослин полягають у тому, що дозволяється публікувати назви нових таксонів виключно в електронному вигляді, без паперових копій та оприлюднювати нові діагнози й описи, окрім латині, ще й англійською мовою.

Видова назва domestikованої яблуні – *Malus pumila* Mill., Gard. Dict. Ed. 8: Malus n. 3 (1768). Її синонімом є *M. domestica* (Suckow) Borkh., Theor. Prakt. Handb. Forstbot. 2: 1272 (1803). Родонаціальним видом культурної яблуні є центральноазійська *M. sieversii* (Ledeb.) M.Roem. Дикі популяції яблуні Сіверса в Центральній Азії надзвичайно мінливі й серед них можна знайти форми, які нагадують головні групи культивованих яблунь Європи й усього світу. Під час просування *M. sieversii* до Європи уздовж Великого шовкового шляху відбувалася інтрогресивна гібридизація з *M. orientalis* Uglitz. та *M. sylvestris* (L.) Mill. Інтрогресія була настільки велика, що за мікросупутниковими маркерами *M. domestica* подібніша до *M. sylvestris*, аніж до *M. sieversii*. Більшість сортів культурної яблуні, але не всі, містять хлоропластний геном *M. sylvestris*.

Яблуня Сіверса Недзвецькієва є мутантною формою – *Malus sieversii* f. *niedzwetzkyana* (Dieck ex Koehne) Langenfelds (синоніми *M. niedzwetzkyana* Dieck ex Koehne; *M. pumila* var. *niedzwetzkyana* (Dieck ex Koehne) C.K.Schneid.), що вирізняється антоціановим забарвленням усіх органів. За її участі виникли яблуня пурпурова – *M. ×purpurea* (Barbier & Cie) Rehder) і яблуня слава – *M. ×gloriosa* Lemoine, які деякі вітчизняні розсадники розмножують під назвою «яблуня Недзвецького», та ще декілька декоративних нототаксонів багатовидового походження.

Молекулярні дослідження довели доцільність розглядати рід *Prunus* у широкому сенсі, тобто включаючи до нього роди *Prunus* s.str., *Armeniaca*, *Amygdalus*, *Cerasus* тощо. Таким чином *Prunus* s.l. складається з трьох підродів: *Cerasus*, *Padus* та *Prunus*, останній з яких поділено на чотири секції *Prunus*, *Armeniaca*, *Amygdalus*, *Persicae*. У зв'язку з цим наукові назви усіх видів роду *Prunus* s.str. складаються з родової назви "слива" та відповідного видового епітету. Деякі аборигенні види традиційно мають однослівну назву.

Prunus domestica L. – слива домашня

Prunus spinosa L. – слива колюча, або терен

Prunus cerasifera Ehrh. – слива вишненосна, або алича

Prunus salicina Lindl. – слива вербова

Prunus armeniaca L. – слива вірменська (абрикоса звичайна)

Prunus dulcis (Mill.) A. Webb – слива солодка (мигдаль звичайний)

Prunus tenella Batsch – слива ніжнювата (мигдаль низенький)

Prunus persica (L.) Batsch – слива перська (бросквина звичайна, персик звичайний)

Prunus avium (L.) L. – слива пташина, або черешня (вишня пташина)

Prunus cerasus L. – слива вишнева (вишня звичайна)

Prunus serrulata Lindl. – слива пильчаста (вишня пильчаста)

Prunus padus L. – слива черемхова, або черемха (черемха пташина)

Prunus triloba Lindl. – слива трилопатева (луїзеанія трилопатева, мигдаль трилопатевий)

Prunus mahaleb L. – слива магалєбська, або антипка (вишня магалєбська, черемховик магалєбський)

Prunus tomentosa Thunb. – слива повстяна (мікрочишня повстяна, вишня повстяна).

Те ж саме стосується родів *Ribes* s.l., *Vaccinium* s.l., *Rubus*, родовими назвами яких на українській мові є, відповідно, порічки, лохина і ожина.

Назви культурних рослин регулює Міжнародний кодекс номенклатури культурних рослин. Згадаємо, що Декандолом (Candolle, 1867) було запропоновано, щоб культурні рослини, сіянці, гібриди невідомого походження та сорти мали вигадані ("fantaisie") назви, що дібрані із сучасних мов і явно різняться від латинських назв видів і різновидностей. У 1953 р. вийшло Перше видання Міжнародного кодексу номенклатури культурних рослин, а у 2016 р. – Дев'яте видання Міжнародний кодексу номенклатури культурних рослин. Наведем приклади написання назв сортів згідно з номенклатурними кодексами:

– з 1867 р.: *Malus pumila* Ренет Сими́ренка (курсивне написання сортового епітету);

– з 1905 р.: *Malus pumila* Ренет Сими́ренка (написання сортового епітету прямим шрифтом);

– з 1935 р.: *Malus pumila* "Ренет Сими́ренка" (назву сорту поміщено в подвійні лапки);

– з 1952 р.: *Malus pumila* св. Ренет Сими́ренка або *Malus pumila* 'Ренет Сими́ренка' (назві сорту передуює скорочення св. = культивар, або назву поміщено в одинарні лапки);

Нині ми застосовуємо положення Кодексу 2016 р., згідно з яким пишемо *Malus pumila* 'Ренет Сими́ренка' (назву сорту поміщено в одинарні лапки).